

СЕКЦІЯ 9

МИРНІ ЗАСОБИ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ

**БІБ ОЛЕНА СЕРГІЙВНА,
ІЛЬЧУК ДАР'Я ОЛЕКСАНДРІВНА**

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНОГО СПОРУ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Приєднуючись до світового співтовариства, усі держави беруть на себе зобов'язання здійснювати свою міжнародну діяльність відповідно до основних принципів міжнародного права. Міжнародне співтовариство розробило та використовує певні механізми для збереження міжнародного миру та безпеки. Одним із цих принципів є принцип вирішення міжнародних спорів мирними засобами. Актуальність цієї теми полягає в тому, що все більше відносин між державами загострюється, і необхідно приділяти особливу увагу підтримці та збереженню дружніх відносин між державами та іншими суб'єктами міжнародного права. Міжнародний спір можна визначити як формально (об'єктивно) виражену суперечність між суб'єктами міжнародного права з питання факту чи права [1, с. 181]. Міжнародний спір – це юридичний факт, встановлення якого вимагає від його учасників та інших зацікавлених суб'єктів міжнародного права реалізації принципу мирного вирішення міжнародних спорів. Суперечка характеризується наявністю конкретних розбіжностей між державами, повинна бути визнана (підтверджена) державами, інакше мова не йде про суперечку.

Класифікація міжнародних спорів у науковій літературі здійснюється за різними критеріями: 1) за ступенем безпеки для міжнародного миру; 2) за об'єктом чи предметом спору (політичний, правовий, економічний, соціальний, військово-політичний) 3) за просторовим розподілом (місцевим, регіональним, глобальним) 4) за колом суб'єктів чи сторін (двосторонній, багатосторонній). Найпоширенішими є політичні та юридичні міжнародні суперечки. Кожна угода має свою унікальну класифікацію, яка зазвичай служить двом цілям: визначити, чи підпадають спори під сферу застосування цієї

угоди; встановити, мирні засоби слід використовувати для вирішення певних видів спорів [2, с. 205–206].

Чинне міжнародне право не знає немирних (силових) засобів вирішення міжнародних спорів. Вирішення спорів за допомогою сили можна обговорювати, наприклад, на політичній площині. З юридичної точки зору, кожен випадок застосування сили (зокрема, військової) проти іншої держави може бути або законним, насамперед як відповідь на порушення міжнародно-правових зобов'язань, або незаконним, тобто становити правопорушення. У кожному з цих випадків застосовуються правила, що регулюють застосування сили у міжнародних відносинах. Основними джерелами мирних засобів вирішення міжнародних спорів є: конвенція 1907 р. «Про мирне врегулювання міжнародних спорів» Статут ООН 1945 р.; Статuti регіональних міжнародних організацій; Заключний акт Конференції з питань безпеки та співробітництва в Європі 1975 р.; Принципи врегулювання суперечок та Положення СБСЕ 1991 р. щодо мирного врегулювання спорів; міжнародні звичаї.

Загальне міжнародне право не зобов'язує держави вдаватися до конкретних засобів вирішення спорів і надає державам – учасникам спору право вільно обирати засоби його вирішення. Статут ООН закріпив цей принцип у ч. 1 ст. 33: Сторони будь-якого спору, продовження якого може загрожувати збереженню міжнародного миру та безпеки, повинні спочатку спробувати вирішити спір шляхом переговорів, розслідування та примирення, посередництва, арбітражу, судового розгляду, звернення до регіональних органів чи угод чи інших мирних засобів твій вибір.

Переговори – найпоширеніший та ефективний засіб врегулювання міжнародних спорів. Вони використовуються для вирішення майже всіх суперечок, принаймні як початковий етап. У багатьох міжнародних договорах про мирне врегулювання спорів переговори займають перше місце серед інших мирних засобів [3, с. 345]. Переговори усувають небажане втручання третіх сторін у суперечку. У той же час цей інструмент має істотні недоліки: сильніша сторона має здатність тиснути на слабку; переговори можуть закінчитися марно. Консультації – це вид переговорів. Вони використовуються для продовження встановлених контактів. Вони звертаються до консультацій, коли необхідно відновити переговори у зв'язку з обставинами, які знову виникли [4, с. 159]. Як зазначається в Декларації про запобігання та ліквідацію суперечок та ситуацій, які можуть загрожувати міжнародному миру та безпеці, та про роль Організації Об'єднаних Націй у цій сфері від 5 грудня 1988 року, державам слід скористатися консультаціями, щоб краще зрозуміти погляди, позиції та інтереси один одного.

Медіація – це метод вирішення спору, при якому третя сторона бере безпосередню участь у переговорах з метою узгодити взаємні претензії та зробити власні пропозиції прийнятними для сторін. Посередниками можуть бути як державні, так і міжнародні організації та окремі особи. Встановлення фактів (слідчі процедури, розслідування) – процедури, які використовуються, якщо необхідно встановити факти, що лежать в основі спору [5, с. 228–229]. У таких випадках зазвичай створюється змішана комісія, що складається з рівної кількості представників сторін. Іноді до складу комісії включається третя сторона.

Примирення (примирення) поєднує встановлення фактів та посередництво. Зазвичай його проводить погоджувальна комісія. Одним із засобів також є вирішення спору під час судового розгляду. Суд вирішує спори, передані йому на підставі міжнародного права, і одночасно застосовує: а) міжнародні конвенції, як загальні, так і спеціальні, що встановлюють правила, безумовно визнані державами спірних питань; б) міжнародний звичай як доказ загальної практики, визнаної правовою нормою; в) загальні принципи права, визнані цивілізованими країнами; г) судження та доктрини найбільш кваліфікованих фахівців у галузі публічного права різних країн як допомога у визначенні правових норм. Міжнародний Суд може розглядати справу лише в тому випадку, якщо відповідна держава певним чином погоджується стати учасником справи, порушеної для розгляду. Суд не має обов'язкової юрисдикції, тобто справи не можуть розглядатися без спеціального оскарження відповідних держав. Тільки за наявності апеляційної скарги та апеляційної скарги всіх сторін, що беруть участь у спорі, суд має право порушити справу.

Отже, міжнародний спір – це конфлікт, вирішення якого не може загрожувати міжнародному миру та безпеці, або ситуація, коли сторони висловили взаємні претензії один до одного, а держави обґрунтовують свої вимоги законними інтересами та нормами міжнародного права. Будь-який міжнародний спір характеризується наявністю розбіжностей у питанні факту чи верховенства права, тобто конфліктом інтересів між двома суб'єктами міжнародного права. Юридичні засоби вирішення міжнародних спорів та шляхи вирішення цих конфліктів є багатоетапним процесом, що складається з аналізу та оцінки ситуації, створення плану вирішення ситуації, вибору засобів та методів вирішення конфлікту та прогнозування наслідків. Держави повинні діяти добросовісно, щоб уникнути спалаху суперечок, і повинні прагнути до вирішення їх суперечок оперативно і справедливо.

Список використаних джерел

1. Приходько А. В. Теоретико-правовий аналіз існуючих альтернативних засобів врегулювання спорів у сфері міжнародного приватного права. *Європейські перспективи*. 2014. № 8. С. 178–185.
2. Ніколенко І. І. Проблеми визначення міжнародного конфлікту. *Вісник академії адвокатури України*. 2013. № 1. С. 204–207.
3. Савчук К. О., Мельничук О. І. Міжнародний суд ООН як засіб мирного розв'язання міжнародних спорів у сучасному міжнародному праві. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 4. С. 341–347.
4. Бойко І. І. Еволюція механізму мирного розв'язання міжнародних спорів і врегулювання міжнародних конфліктів з давніх часів до Вестфальського конгресу. *Вісник Академії адвокатури України*. 2007. № 3. С. 154–160.
5. Стрельцов Є. Л. Міжнародні конфлікти: спроба визначення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2015. Вип. 75. С. 227–234.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри Каненберг-Сандул О. К.

ЗАМОСТЕНЧУК АНАСТАСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ ОРГАНІВ У ВИРІШЕННІ МІЖНАРОДНИХ МОРСЬКИХ СПОРІВ

Міжнародні морські спори є досить розповсюдженою проблемою міжнародного права. У процесі реалізації міжнародних відносин між первинними суб'єктами міжнародного права виникають розбіжності, у тому числі з приводу розмежування морських просторів, а також використання Світового океану та його ресурсів.

З огляду на практику міжнародних судових установ, можемо дійти висновку, що значна кількість справ, які подаються їм на розгляд, стосуються відносин, які виникають у сфері морського права та регулюються нормами Конвенції ООН з морського права від 10 грудня 1982 р. (далі – Конвенція) [1].

Під міжнародним морським спором слід розуміти об'єктивно існуючі розбіжності в позиціях між суб'єктами міжнародного права у зв'язку із використанням Світового океану, що виражаються в діях, які мають юридичне значення для сторін.

Відповідно до ч. 1 ст. 287 Конвенції, держави при підписанні, ратифікації або приєднанні до неї або у будь-який час після цього можуть обрати шляхом письмової заяви один або більше із наступних засобів врегулювання спорів щодо застосування або тлумачення Конвенції: Міжнародний трибунал з морського